

איך ממנים מלכים בזמן הזה?

שום תשים עליך מלך

(דברים יז, טו)

בפרשתנו מצווה התורה את עם-ישראל¹: "שום תשים עליך מלך". על כך אמרו חז"ל²: "ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך וכו'". מזה מובן שמצוות מינוי מלך היא מצווה גדולה, ואפילו מהמצוות התלויות בארץ.

והנה, בימי שמואל הנביא פנו אליו בני-ישראל וביקשוהו להמליך עליהם מלך.³ אומר הנביא⁴: "וירע הדבר בעיני שמואל", והקב"ה אמר לו: "כי אותי מאסו ממלוך עליהם".

הדבר מעורר תמיהה רבה: הלוא מינוי מלך הוא אחת ממצוות התורה, ולמה רואה זאת הקב"ה בחומרה כה גדולה?! מצד שני, אם אמנם השאיפה למינוי מלך אינה דבר חיובי, למה ציווה אז הקב"ה את שמואל למלא את רצון העם ולמנות להם מלך?!

דרגות במלוכה

מסבירה תורת החסידות⁵, שאפשר לראות את עניין המלוכה פשוט כדי שתהיה על הבריות "מוראה של מלכות"⁶ ושיהיה חוק וסדר במדינה. אולם כאשר תושבי המדינה עומדים בדרגה מוסרית עליונה, ואין חשש שיפרעו חוק וסדר, תפקידו של המלך הוא להעלות את העם לדרגה רוחנית גבוהה עוד יותר. מכיוון שהמלך "משכמו ומעלה גבוה מכל העם"⁷, עליו לרומם את העם לרמות עליונות של

(1) דברים יז, טו.

(2) סנהדרין כב. ספרי דברים (יב, י). ועוד. רמב"ם ריש הלכות מלכים.

(3) שמואל-א ח, ה.

(4) שם ו ואילך.

(5) ספר המצוות להצמח-צדק מצוות מינוי מלך פרק א ופרק ג.

(6) על-פי לשון המשנה, אבות פרק ג משנה ב.

(7) שמואל-א טב.

רוחניות וקדושה אלוקית, שהם, בכוחות עצמם, אינם יכולים להגיע אליהן.

בעם-ישראל מוטל על המלך תפקיד לשמש מעין 'דרגת ביניים' בין הקב"ה ובין העם, ולגלות את מלכות ה' לעם. וגם בזה יש שתי דרגות: כאשר העם עומד בדרגה ירודה וחסרה אצלו ההתבטלות לקב"ה, תפקידו של המלך להטיל עליו עול מלכות שמים; אך כאשר העם מקבל עליו מצד עצמו את עולו של הקב"ה, כי אז תפקידו של המלך לרומם את העם לדרגות של יראת-שמים ('ראה עילאה'), שבני-ישראל עצמם אינם יכולים להגיע אליה.

המלך כ'מקשר'

הקב"ה רצה שעם-ישראל יעמוד בדרגה עליונה, והצורך במלך יהיה בעבור המטרה השנייה. אולם בני-ישראל תבעו מלך "לשפטנו ככל הגויים"⁸, מלך שימנע מצב של "איש את רעהו חיים בלעו"⁶, והדבר הוכיח כי הם עמדו בדרגה נחותה של יראת שמים. לכן אמר הקב"ה "כי אותי מאסו".

אף-על-פי-כן ציווה הקב"ה למלא את רצון העם ולתת להם מלך. אמנם עניין המלוכה נועד במקורו למטרות עליונות כנ"ל, אך כאשר יש מצב שחסרה יראת שמים בסיסית, והמלך יכול לתקן מצב זה — יש למנות מיד מלך, מתוך תקווה שאט-אט ירומם את העם, עד שיגיע לתפיסת המלוכה בצורתה השלמה.

עשה לך רב

בימינו אלה אין אמנם מלך, אך חז"ל אמרו⁹: "מאן מלכי? — רבנן". על כל אחד למלא את הוראת המשנה¹⁰: "עשה לך רב". יש הסבורים, שדי להם אם ייוועצו ברב רק בעניינים נעלים ועקרוניים, ולא בענייני יום-יום פשוטים. יש לזכור, שאם חסר ביראת שמים ויש צורך להיחלץ ממצב רוחני ירוד — יש לפנות אל הרב גם בעניינים אלה, משום שבדיעבד גם זה מתפקידו של הרב ושל המלך.

(לקוטי שיחות כרך כד, עמ' 104)

(8) שם ת,ה.

(9) ראה גיטין סוף פרק ה.

(10) אבות פרק א משנה ו ומשנה טז.